

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

BAKALÁRSKA PRÁCA

2010

Katarína Horníková

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

**TERÉNNÁ SOCIÁLNA PRÁCA A KOMUNITNÁ SOCIÁLNA
PRÁCA, ICH SÚVISLOSTI A ROZDIELY**

Bakalárska práca

Študijný program: sociálna práca

Školiace pracovisko: Výchovno – vzdelávacie a poradenské centrum v Spišskej Novej Vsi

Konzultant: doc. PhDr. Jaroslav Balvín, CSc.

Spišská Nová Ves 2010

Katarína Horníková

ABSTRAKT

HORNÍKOVÁ, Katarína: *Terénna sociálna práca a komunitná sociálna práca, ich súvislosti a rozdiely*. [Bakalárska práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva ;. Výchovno – vzdelávacie a poradenské centrum v Spišskej Novej Vsi Školiteľ: Doc. PhDr. Jaroslav Balvín, CSc. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár (Bc.). Spišská Nová Ves: FSVaZ, 2010. 39 s.

Hlavnou témou bakalárskej práce je teoretický rozobrať terénnu sociálnu prácu a komunitnú sociálnu prácu, ich súvislosti a rozdiely. Mnohí poznajú a častejšie sa stretávajú s výrazom sociálna práca, často krát terénnu a komunitnú sociálnu prácu zlučujú, nesprávne pomenúvajú, čo vyplýva z nedostatku informácií. Terénna sociálna práca aj komunitná sociálna práca sú samostatné oblasti sociálnej práce.

Práca obsahuje teoretickú časť, ktorá je rozdelená na tri kapitoly a tie sú rozdelené na podkapitoly. Prvá kapitola sa podrobnejšie zaoberá terénnou sociálnou prácou, obsahuje definície od rôznych autorov, ciele a úlohy terénnej sociálnej práce. Ďalej sa sem nachádzajú druhy terénnej sociálnej práce a cieľové skupiny terénnej sociálnej práce. Druhá kapitola rozoberá komunitnú sociálnu prácu, ciele, potreby práce s komunitou, vymedzuje pojem komunita a druhy komunitnej sociálnej práce. Tretia kapitola je zhrnutie, v ktorej sa nachádza hlavne porovnanie terénnej sociálnej práce a komunitnej sociálnej práce, nachádzajú sa tam súvislosti a rozdiely a na záver je vedená diskusia a možnosti využitia.

Kľúčové slová.

Terénna sociálna práca. Komunitná sociálna práca. Komunita. Cieľové skupiny. Streetwork.

ABSTRACT

HORNÍKOVÁ, Katarína: *Field social work and community social work, their connections and differences*. [Bachelor thesis] – Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Social sciences and Health Care;. Educational and counseling center in Spišská Nová Ves. Adviser: Doc. PhDr. Jaroslav Balvín, CSc. Level of professional qualification: Bachelor (Bc.). Spišská Nová Ves: FSVaZ, 2010. 39 pages.

The main goal of this bachelor thesis is to analyze the field social work and community social work, their connections and differences. Many people know and often see the term social work, very often they merge the field social work and community social work together and name it wrong and that results from the lack of information. Both field social work and community social work are separate sections of social work.

The thesis consists of a theoretical part that is divided into three chapters and those are divided into subchapters. The first chapter deals with the field social work in more details, there are definitions from different authors and goals and tasks of field social work. There are also types of field social work and target groups of field social work. The second chapter deals with community social work, its goals, need for working with community; it defines the term community and types of community social work. The third chapter is a summary where you can find comparison of field social work and community social work, connections and differences and at the end there is a discussion and possibilities for use in practice.

Key words.

Field social work. Community social work. Community. Target groups. Streetwork.

Ďakujem môjmu školiteľovi práce

Doc. PhDr. Jaroslavovi Balvínovi, CSc.

za cenné rady , odborné usmernenie, podporu a pomoc, ktorú mi poskytol pri vypracovaní
bakalárskej práce.

OBSAH

ÚVOD	7
1 TERÉNNÁ SOCIÁLNA PRÁCA	8
1.1 Definície, ciele a úlohy	8
1.2 Cieľové skupiny	11
1.3 Terénny sociálny pracovník, metódy terénnej sociálnej práce	19
2 KOMUNITNÁ SOCIÁLNA PRÁCA	20
2.1 Vymedzenie základných pojmov	20
2.1.1 Vymedzenie pojmu komunita	22
2.1.2 Typológia komunit	23
2.2 Cieľ komunitnej sociálnej práce	25
2.3 Potreba sociálnej práce v komunitách	30
3 POROVNANIE TERÉNNÉJ A KOMUNITNEJ SOCIÁLNEJ PRÁCE	31
3.1 Rozdiely a súvislosti medzi terénnou a komunitnou sociálnou prácou	31
4 DISKUSIA	35
ZÁVER	37
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	38

ÚVOD

Predkladaná bakalárska práca je zameraná na charakteristiku a teoretické poznatky o komunitnej sociálnej práci a terénnej sociálnej práci. Pomoc je prirodzenou kategóriou ľudstva, v minulosti bola súčasťou ľudskej existencii, dnes existujú rôzne formy poskytovania pomoci. Každý človek má právo na pomoc a nárok na odbornú pomoc, ktorá prichádza zo strany terénneho alebo komunitného sociálneho pracovníka a to najmä v situáciách ako je nezamestnanosť, chudoba, choroba a rôzne formy sociálneho zlyhania. Spoločnosť prináša so sebou množstvo problémov, či už v oblasti ekonomickej, politickej alebo inej oblasti, tieto problémy sú súčasťou sociálnej existencie, sociálnych vzťahov. Realizácia komunitnej a terénnej sociálnej práce je závislá od ekonomiky štátu. V súčasnosti existuje mnoho sociálnych problémov s ktorými si občania bez pomoci vlastnej alebo svojej rodiny nevedia poradiť, preto potrebujú pomoc druhých. Tu je dôležitá sociálna práca, v závislosti od daných problémov, môžeme poskytnúť buď metódu terénnej sociálnej práce, ktorá sa týka hlavne problémov jednotlivca alebo malej skupiny – rodiny. Sociálny problém sa však môže dotýkať celej komunity, vtedy nastupuje komunitná sociálna práca. Terénna sociálna práca s komunitnou sociálnou prácou majú veľa spoločného, ale sú to dve odlišné oblasti sociálnej práce. Komunitná sociálna práca je uvádzaná ako jedna z foriem, alebo metód sociálnej práce, rieši najmä problémy komunity. Terénna sociálna práca je samostatnou oblasťou sociálnej práce, zameriava sa na poskytnutie pomoci jednotlivcom prípadne rodiny, kde rieši konkrétne sociálne problémy. Hlavným cieľom práce je porovnať tieto dve disciplíny a vyjadriť sa v čom sú rovnaké, podobné alebo odlišné, keďže mnohí tieto dve oblasti sociálnej práce nerozlišujú. Bakalárska práca zahŕňa definície od rôznych autorov, základné pojmy súvisiace s témou, hlavné ciele terénnej a komunitnej sociálnej práce, metódy práce a etapy. Bližšie sme sa venovali cieľovým skupinám a otázkou riešenia sociálnych problémov.

1 Terénna sociálna práca

V tejto kapitole sa venujeme terénnej sociálnej práci, chceme ju bližšie definovať, aké sú jej ciele a úlohy a vysvetliť, prečo je dôležitá v dnešnej dobe. Terénna sociálna práca je to oblasť sociálnej práce, ktorá je u nás málo rozvinutá.

1.1 Definície, ciele a úlohy

Matoušek hovorí o terénnej sociálnej práci, že je to „*sociálna práca s rizikovými jednotlivcami alebo skupinami vykonávaná v prirodzenom prostredí*“. Súčasťou terénnej sociálnej práce je depistáž, nadväzovanie kontaktov, poskytovanie sociálnej pomoci, mapovanie lokality vrátane zberu, analýzy a sumarizácie poznaných informácií o príčinách, charakteru a intenzite nepriaznivej sociálnej situácie cieľovej skupiny (Matoušek, 2003, s. 242). Ďalšou definíciou terénnej sociálnej práce je, že je to samostatná oblasť sociálnej práce, vykonávaná na rôznych miestach v domácnostiach, v krčmách, na ulici, v inštitúciách, prosté tam kde žijú klienti v ich prirodzenom prostredí. Najčastejšie sa vykonáva na uliciach. Zachytáva a rieši problémy práve tam kde vznikli. Ponúka pomoc v prirodzenom prostredí a môže klientom pomôcť, aby sa nedostali do inej starostlivosti, ktorá môže vyvolať aj negatívne následky (Ambrózová a kol. 2006, s.10).

Mnohí považujú za hlavný cieľ pomoc ľuďom v ich prirodzenom prostredí, to znamená, ak chceme im pomôcť, najprv musíme poznať problémy, nedostatky, ktoré sa týkajú istej cieľovej skupiny, do terénu musí ísť pracovník pripravený, oboznámený s miestom, kde bude sociálnu prácu vykonávať. Sociálny pracovník musí mať odborné vzdelanie, ale aj sociálny rozhľad, taktiež musí mať praktické aj teoretické znalosti o systéme sociálnych služieb, dôležité sú aj osobnostné vlastnosti a schopnosti komunikovať s klientmi. Žiaľ mnohí terénni sociálni pracovníci nemajú dostatočné odborné znalosti a vykonávajú profesiu. Ja by som chcela, aby viac bola rozšírená osвета, prevencia a dostupnosť informácií. Podstatné je, aby cieľová skupina si uvedomila svoje problémy a chcela sa spolupodieľať na ich riešení.

Osobitný význam má terénna sociálna práca pre obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít. Nízka dostupnosť služieb, nedostatočná infraštruktúra a najmä ekonomické limity, nevedomosť a dlhodobá nezamestnanosť často krát spôsobujú, že obyvatelia osád nedokážu riešiť svoju sociálnu situáciu bez pomoci odborníka.. Kumulácia sociálnych problémov v marginalizovanom prostredí rómskych osád si vyžaduje dlhodobú, pravidelnú intervenciu odborníka podľa Rusnáková (2006, In: Rosinský a kol., 2006, s. 211).

Cieľ terénnej sociálnej práce

Za hlavný cieľ terénnej sociálnej práce môžeme považovať:

- ◆ prevenciu sociálneho vylúčenia a jeho prehĺbovanie,
- ◆ prevenciu sociálne rizikových javov,
- ◆ sociálne začleňovanie,
- ◆ zmierňovanie sociálnych dôsledkov a rizík životných situácií klientov, vrátane ich dopadu na spoločnosť,
- ◆ zmierňovanie nerovnosti, nerovného prístupu ku službám, vzdelávaniu, atď.,
- ◆ pomoc klientom získavať, znovu nadobúdať sociálne kompetencie,
- ◆ podávať informácie. (Nedelníková, 2007. s. 12).

Bednářová (2003, str. 9) považuje za hlavný cieľ terénnej sociálnej práce osloviť tie skupiny, ktoré potrebujú pomoc avšak sami ju nevyhľadávajú, prípadne ju odmietajú, a poskytnúť im podporu pri zvládaní krízového obdobia ich života. Ďalej terénna sociálna práca ponúka odborné sociálne poradenstvo a socioterapeutickú pomoc v prirodzenom prostredí cieľových skupín, umožňuje ich aktivizáciu k samostatnému riešeniu sociálnych problémov. Ako sme už spomenuli terénna sociálna práca ponúka sociálne poradenstvo, ktoré je v sociálnej práci veľmi dôležité. Sociálne poradenstvo poskytuje informácie p postupoch vyplývajúcich z predpisov o dôchodkovom, nemocenskom poistení, štátnej sociálnej podpore, sociálnej pomoci, zamestnanosti a sociálno-právnej ochrane. Sprostredkúva osobám v obtiažnej sociálnej situácii informácie o formách sociálnej pomoci dostupných v určitej lokalite (Matoušek, 2003, s. 212). Hlavný zmysel je sociálna prevencia, to znamená predchádzanie vzniku a šírenie sociálno-patologických javov a udržiavanie rovnováhy sociálneho systému.

Pri cieľoch terénnej sociálnej práci sa stretávame často s výrazmi ako je sociálne vylúčenie, sociálne začleňovanie, sociálna pomoc, preto chceme tieto termíny bližšie definovať, pre lepšie pochopenie cieľov a samotných definícií terénnej sociálnej práce. Základné pojmy sme čerpali zo slovníka sociálnej práce.

Sociálne vylúčenie – tento termín označuje obvykle komplexne podmienenú nedostatočnú účasť jednotlivca, skupiny alebo miestneho spoločenstva na živote celej spoločnosti resp. nedostatočný prístup k spoločenským inštitúciám zaisťujúce vzdelávanie, zdravie, ochranu a základný blahobyť.

Sociálna pomoc – sú to peňažné alebo vecné dávky a služby poskytované za určitých podmienok, na základe určitých kritérií a prieskumu majetkových pomerov jednotlivcov alebo

rodín, ktoré sa nachádzajú na spodnej hranici príjmového rebríčka alebo pod určitou úrovňou sociálneho minima.

V terénnej sociálnej práci je veľmi dôležité **sociálne poradenstvo** to je poskytovanie informácií o postupoch vyplývajúcich z predpisov o dôchodkovom, nemocenskom poistení, štátnej sociálnej podpore o sociálnej pomoci, zamestnanosti a sociálnej právnej ochrane. Sprostredkováva osobám v obtiažnej sociálnej situácii informácie o formách sociálnej pomoci dostupných v určitej lokalite. Súčasťou sociálneho poradenstva je tiež občianske poradenstvo, ktoré pomáha pri riešení všetkých životných situáciách občanov (Matoušek, 2003, s.212-217). Hlavným a dlhodobým cieľom terénnej sociálnej práce, ktorý definuje „Program terénnych sociálnych pracovníkov“ (2002, In Rosinský a kol., 2006) v rámci odstraňovania sociálnej exklúzie marginalizovaných skupín je zmena situácie v obci, kde budú mať všetci obyvatelia rovnaký prístup ku všetkým výhodám a aktivitám, ktoré sú v obci bežne ponúkané. Preto je nutné dosiahnuť stav, ktorý je charakterizovaný:

- ◆ rovnakým prístupom všetkých obyvateľov k službám a aktivitám v obci,
- ◆ funkčnou gramotnosťou obyvateľov obce,
- ◆ elimináciou negatívnych stereotypov majority vo vzťahu k minorite a naopak,
- ◆ uvedomením si zodpovednosti za vlastný život,
- ◆ pochopením, že rozvoj obce je možný len pokiaľ v nej nežijú obyvatelia adaptovaní na prežitie v extrémnych podmienkach – teda praktizujúci alternatívny hodnotový systém,
- ◆ štandardná úroveň vzdelanosti všetkých obyvateľov obce.

1.2 Cieľové skupiny

Špecialistka Nedelníková prehľadne vymedzuje cieľové skupiny terénnej sociálnej práce: Jednotlivci, rodiny a skupiny osôb, na ktorých sa terénna sociálna práca najviac zameriava, spojuje skutočnosť, že obvykle sami nevyhľadávajú inštitucionálnu pomoc. Dôvod, prečo nevyhľadávajú pomáhajúceho pracovníka na jeho pracovisku môže byť niekoľko:

- ◆ nevedia, že služba existuje
- ◆ nemôžu pomoc vyhľadať, lebo v ich blízkom okolí nie je k dispozícii
- ◆ ich aktuálna situácia im vo vyhľadávaní pomoci bráni
- ◆ nemajú dôveru k oficiálnej inštitúcii, alebo majú zlú skúsenosť
- ◆ obávajú sa posmechu, či postihu vo svojom okolí
- ◆ v prístupe pomoci sú znevýhodnení
- ◆ existujúca pomoc a služby nereagujú na ich potreby
- ◆ môžu si myslieť, že ich problémy sú tak rozsiahle, že už nie sú riešiteľné
- ◆ nemajú potrebu pomoc vyhľadať, či riešiť svoj problém, klient sám necíti potrebu svoju situáciu meniť.

Medzi najčastejšie cieľové skupiny terénnej sociálnej práce patria:

1. osoby zo sociálne vylúčených lokalít, u ktorých dochádza ku kumulácií problémov (chudoba, dlhy, nezamestnanosť, zle hygienické návyky, zlý stav bývania, zlý prístup ku službám, zlá kvalita vzdelania, kriminalita a pod.)
2. osoby ohrozené závislosťami
3. osoby poskytujúce platené sexuálne služby
4. deti a mládež ohrozené spoločensky nežiaducimi javmi
5. rodiny s deťmi
6. osoby bez prístrešia. (Nedelníková, 2007, s. 14-15).

Na Slovensku cieľová skupina s ktorou sa najintenzívnejšie pracuje je skupina, ktorá je sociálne znevýhodnená zo sociálne vylúčených lokalít, sú to najmä Rómovia.

Osoby zo sociálne vylúčených lokalít. Tu sociálnym znevýhodnením a sociálnou exklúziou chápeme jav, ktorý vytvára nerovnaké podmienky pre danú komunitu v porovnaní s inými podobnými komunitami bez vlastného pričinenia samotnej komunity, resp. jej členov. Z hľadiska subjektívne existujúcich faktorov znevýhodňovania komunity ide o skupinu osôb žijúcich na vymedzenom teritóriu, ktorí sú definovaní spoločným znakom odvodeným od ich sociálneho znevýhodnenia, t. j. znaku, ktorý ich v bežných životných podmienkach posúva do

polohy závislosti na iných osobách alebo štátnych opatreniach, alebo ktorí sú v situácii sociálneho ohrozenia, ale v dôsledku vlastného rozhodnutia (Žilová, 2000 In Pavelová, 2006, s. 42) U nás sa spája sociálne znevýhodnenie a vylúčenie najčastejšie s rómskou menšinou, preto cieľovou skupinou terénnej sociálnej práce sú obyvatelia rómskych osád – teda sociálne vylúčených a geograficky segregovaných komunít, trpiacich materiálnou chudobou. Klientom terénneho sociálneho pracovníka v rómskej komunite je jednotlivec a malá skupina – jeho rodina. Títo ľudia majú nízku uplatniteľnosť na trhu práce a strach z inštitúcií, ktoré k nim pristupujú viac-menej represívne vzhľadom na ich životnú situáciu.. Pre tieto komunity je charakteristické deprivujúce životné prostredie, malá sociálna mobilita (Rusnáková, 2006 In: Rosinský a kol., 2006)

Emil Samko sa bližšie zaoberá s problémami Rómov na Spiši, keďže v tejto lokalite je vysoká koncentrácia Rómov a vznik komunitných centier na Spiši. Najzávažnejšie problémy s ktorými sa terénny sociálny pracovník stretáva pri práci s Rómami je kombinácia vysokej miery nezamestnanosti a sociálneho vylúčenia, ktoré tvoria zložitý bludný kruh chudoby, ktorý je pre Rómov takmer nemožné prelomiť. Dlhodobá nezamestnanosť a nevyhovujúce životné podmienky kombinované so zlou zdravotnou situáciou, nízkou úrovňou vzdelania, závislosťou na sociálnych dávkach a vysokou pôrodnosťou spôsobujú, že jedinou záchranou pre Rómov ostáva spoločnosť, ktorá ich však otvorene a tak často odmieta. Ďalšími závažnými problémami v rómskych komunitách je závislosť a úžerníctvo. Projekt bol zameraný na zlepšenie postavenia Rómov na Spiši. Cieľom bolo založenie komunitných centier, kde cieľom bolo aktívne zapájanie sa rómskej komunity do prípravy a využívania príležitostí vedúcich k zlepšovaniu kvality života a k odstraňovaniu disproporcií. Ďalšie ciele sú vzdelávanie komunity a návrh reformy predškolského vzdelávania, kde sú potrební asistenti učiteľov a to najmä v oblastiach, v ktorých deti nastupujúce do vzdelávacieho systému pochádzajú z prostredia s nižšou sociálnou motiváciou a jazykovými bariérami. Ich rodiny im neposkytujú alebo nie sú schopné poskytnúť dostatočné množstvo podnetov na rozvoj psycho-motorických a kognitívnych zručností pre úspešné štúdium. Tu je veľmi potrebné podporovať vzťahy medzi matkou a dieťaťom a pomáhať matkám pri vzdelávaní v oblasti domáckich prác a pri rozvoji individuálnych kreatívnych zručností, pretože len vzdelaním sa dá dosiahnuť lepšie budúcnosť a následne začlenenie do procesu zamestnania a pod. (Samko, 2006 In Presahy/Přesahy).

Oblasti života, v ktorých sa sociálne vylúčenie najčastejšie prejavuje:

- ◆ obmedzený prístup na trh práce,

- ◆ chudoba a nízky ,
- ◆ nízka miera sociálnej podpory, slabé sociálne siete,
- ◆ bývanie a život v kontexte lokality,
- ◆ vylúčenie zo služieb (Pavelová, 2006 In Presahy/Přesahy, s.42).

S chudobou je spájané sociálne vylúčenie, podľa Matouška obecné prijímaná koncepcia chudoby neexistuje. Najširšie poňatie chudoby presadzované v súčasnosti niektorými medzinárodnými organizáciami zahŕňa okrem nedostatočného príjmu i nedostupnosť verejných služieb, čo sú služby sociálne zdravotné, tiež školstvo a stav výživy. Zdrojom chudoby je nezamestnanosť, nízky príjem, nízka úroveň vlastného bohatstva a nízke vzdelanie (Matoušek, 2003, s. 81). Mnohé rómske rodiny, dokonca celé komunity najmä segregované sa nachádzajú v stave absolútnej chudoby. „...*kedy nemá človek zabezpečený ani minimálny životný štandard vo výžive, ošatení a bývaní.*“ (Ondrejko, 2004, In: Rosinský a kol., 2006, s. 199)

Typy aktivít v komunite, zameraných na odstránenie alebo zníženie sociálneho vylúčenia:

- ◆ komunitné centrá,
- ◆ domy na pol cesty,
- ◆ vzdelávanie minority,
- ◆ vzdelávanie majority,
- ◆ vzdelávanie pedagógov a profesionálov,
- ◆ práca v teréne,
- ◆ podpora podnikania,
- ◆ koordinačná činnosť,
- ◆ využitie širších miestnych aktivít,
- ◆ aktivity tretieho sektora (Pavelová, 2006 In Presahy/Přesahy, s. 44).

Základné piliere sociálnej práce s rómskym klientom, ktoré uvádza Navrátil sa dajú použiť i v práci s inými sociálne znevýhodnenými komunitami. Sú to:

1. Systematické vedomosti o vylúčenej menšine,
2. systematické vedomosti o človeku a spoločnosti,
3. sebaopoznanie,
4. hodnota a dôstojnosť každého človeka je východisko,
5. úprava metód a techník bežne používaných v sociálnej práci je účelné,

6. pozornosť je treba venovať jednotlivcovi i sociálnemu prostrediu(Pavelová, 2006 In Presahy/Přesahy, s.44)

Najzávažnejšie problémy s ktorými sa terénni sociálni pracovníci stretávajú v rómskych komunitách sú najmä problémy v oblasti bývania a zdravia, vzdelávania a problémy v oblasti zamestnanosti Rómov.

Problémy v oblasti bývania a zdravia Rómov

Situácia bývania sa na Slovensku rieši ako jeden z prioritných problémov. Podmienky bývania Rómov sú často nevhodné – segregované osady nemajú vybudovanú kanalizáciu, vodovod, absentuje i elektrina, verejné osvetlenie, tiež sa vyskytujú problémy s komunálnym odpadom. Všetky tieto faktory vplývajú na životnú úroveň a zdravie Rómov. Zdravotný stav rómskej populácie je najmä v osadách na východnom Slovensku alarmujúci, stredná dĺžka života u Rómov je o 12-15 rokov menej ako u ostatného obyvateľstva. Zvyšuje sa počet ochorení horných dýchacích ciest, začala sa šíriť tuberkulóza a rôzne epidémie u rómskych detí. Typické choroby tejto časti populácie sú kožné ochorenia, pohlavné choroby a časté úrazy.

Za hlavné determinujúce faktory ovplyvňujúce nižšiu kvalitu zdravotného stavu rómskej populácie sú považované v súčasnosti najmä:

- nižšia vzdelanostná úroveň, z ktorej môže prameniť nedostatočná úroveň zdravotného a sociálneho uvedomenia,
- nízky štandard komunálnej hygieny,
- už spomínaní nízky štandard bývania,
- s problémom zlej ekonomickej situácie mnohých rodín súvisia aj zlé stravovacie návyky, nevyhovujúca výživa, nemožnosť zakúpiť si potrebné lieky alebo vyhľadať adekvátnu zdravotnícku pomoc,
- zvyšujúca sa miera užívania alkoholu a tabakových výrobkov,
- pomerne veľká genetická záťaž rómskeho etnika, ktorá súvisí s vysokou incidenciou vrodených ochorení.

Na riešení problémov spojených s bývaním a zdravím Rómov sa podieľa štát, prostredníctvom koordinačného a finančného podielu, ale i tretí sektor, mimovládne organizácie, ktoré vytvárajú a realizujú projekty podporujúce bývanie a zdravie Rómov. Projekty sú zamerané najmä na riešenie a zabezpečenie primeraných životných podmienok – bývania, zdrojov pitnej vody, elektrifikácie, plynofikácie, kanalizácie, odpadu, prevencie proti chorobám a nedostatočnej hygiene a pod.

Cieľom projektov pri výstavbe nových obydľí pre rómsku populáciu je t, aby boli Rómovia priamo finančne i fyzicky zainteresovaní na výstavbe svojich domov. To zvyšuje predpoklad, že si vytvoria bližší vzťah k svojmu bývaniu.

Problémy v oblasti vzdelávania

Rómovia majú veľmi nízku vzdelanostnú úroveň, čo je do istej miery dôsledok ich postoja k vzdelaniu. Vzdelanie pre mnoho Rómov nie je hodnota, a zároveň dobre nechápu súvislosti medzi vzdelaním, zamestnaním a spoločenským postavením. Problémom je, že mnohé rómske deti, pri nástupe na základnú školu často neovládajú slovenský jazyk, nevenuje sa im dostatočná starostlivosť zo strany rodičov, čo má silný demotivačný účinok.

Cieľom vzdelávania Rómov má byť rozvoj ich osobnosti, ktorý im umožní zapojiť sa do profesionálneho života s ostatnými obyvateľmi, zmeniť súčasnú odmietavosť a ľahostajnosť voči vzdelaniu. Veľké množstvo rómskych a nerómskych mimovládnych organizácií v spolupráci so školami zameriava svoje aktivity na vzdelávanie, počnúc od predškolskej výchovy s použitím špeciálnych metód a prístupov, prípravy a zapájania asistentov učiteľov, cez špeciálne podporné školské programy, alternatívne programy, štipendiá pre študentov stredných a vysokých škôl až po vzdelávanie dospelých populácie v komunitách.

Problémy v oblasti zamestnanosti Rómov

Patria medzi najviac ohrozené v oblasti uplatnenia sa na trhu práce. Dôvody sú hlavne nízka vzdelanostná úroveň a následná nízka kvalifikácia Rómov. Dôsledkom nezamestnanosti je nepoberanie mzdy a tým aj sa zväčšujúce riziko chudoby.

Za hlavné problémy, ktoré ovplyvňujú vysokú nezamestnanosť Rómov možno označiť:

- nízka kvalifikovanosť Rómov,
- nezáujem zamestnávateľov o takýchto pracovníkov v dôsledku nedostatku prac. Príležitostí
- nízku pracovnú morálku časti Rómov,
- nezáujem časti Rómov o zamestnanie v rámci verejnoprospešných prác,
- nedostatok prac. Príležitosti najmä v okresoch s vysokým počtom Rómov.

Vzdelanie teda tvorí kľúčovú úlohu pri zmierňovaní takých problémov, ako sú nezamestnanosť, či chudoba v rómskych rodinách.

(Kalamárová, 2007, In: Caban a kol. s. 113-120)

Osoby ohrozené závislosťami:

Medzi rizikové faktory umocňujúce potenciálne zneužívanie návykových látok patria:

- ◆ rodina, kde niektorí členovia drogy berú, prípadne sa vyskytuje v rodine alkoholizmus,
- ◆ dysfunkčná rodina s nízkou sociokultúrnou úrovňou,
- ◆ členstvo v skupine vrstovníkov s kladným postojom ku drogám a alkoholu,
- ◆ poruchy správania v detstve a dospievaní,
- ◆ niektoré osobnostné vlastností ako sú napr. psychická labilita apod.

Zmyslom v tomto prípade je nadviazať nové kontakty s tými užívateľmi, ktorí pomoc potrebujú, udržať staré kontakty a motivovať týchto klientov k vyhľadávaniu ďalších služieb, ako je detoxikačná jednotka, liečebne, kontaktné centrum a pod. Je veľký predpoklad, že takmer každé dieťa alebo mladistvý sa s drogou stretne (Bednářová, Pelech, 2002, s.18-19).

Terénny sociálny pracovník ak pracuje v teréne s cieľovou skupinou užívateľov drog musí rozoznať, s akou skupinou pracuje či už ide o experimentátorov alebo rekreačných takzvaných víkendových užívateľov alebo drogovo závislých alebo ide o závislých, ktorí boli na liečení, ale zlyhali. Podľa toho sa musí zariadiť terénny sociálny pracovník a zvoliť vhodné metódy práce, aby boli prospešné. Samozrejme nie je to ľahký proces, stretáva sa s odmietaním a nechotou spolupracovať, ale aj poskytnutie sterilnej injekčnej striekačky je v podstate pomoc, aj keď sa tým nedosiahol pozitívny efekt, ale sa zabránilo napr. prenosu iných chorôb. Chcela by som, aby v našej spoločnosti sa viac venovalo mladým ľuďom a prevencií, aby bolo viac možnosti získať informácie o droge a jej negatívnych následkov, proste , aby to nebolo tabu, ale aby sa o tom rozprávalo v školách, v médiách, samozrejme aj v rodinách a pod.

V kapitole Lenky Vavrinčíkovej sa dozvedáme dôležité informácie, aké by mali mať znalosti sociálne pracovníčky pracujúce s komunitou užívateľov drog. Určite by mali mať objektívne, pravdivé informácie o drogách a jednotlivých spôsoboch ich aplikácie, len tak môžu adekvátne poskytovať odborné poradenstvo a byť pre cieľovú skupinu dôveryhodným partnerom na komunikáciu (Vavrinčíková, 2007 In Caban a kol. 2007, s. 135 - 136).

Ďalšiu skupinu predstavujú prostitútky, je to špecifická skupina žien, ktorá žije vysoko rizikovým spôsobom života. Aj tu môžeme vytvoriť niekoľko podskupín napr. podľa miesta vykonávania prostitúcie, spôsobu práce, veku, dôvodov zahájenia tohto spôsobu obživy a pod. Terénny pracovník oslovuje najmä tie prostitútky, ktoré majú svoje miesto na ulici, horšie sa dostáva do uzavretých súkromných nočných klubov. Prostitúcia je rozšírená najmä vo veľkomestách a hraničných oblastiach, kde je to stálym problémom (Bednářová, Pelech, 2003, s. 22-23). Podľa Sumegha (1998 In Bednářova, Pelech, 2003, s.23) je hlavným dôvodom, prečo títo ľudia končia na ulici je rozvod rodičov, sexuálne zneužívanie v detstve,

jeden alebo obidvaja rodičia alkoholici, nenávisť k jednému alebo obidvom rodičom, deti , ktoré vyrastali v detských domovoch či výchovných ústavoch apod. Z tejto štatistiky vidno, že nefungovala primárna rodina, preto tieto deti hľadali útočisko a náhradné vzťahy inde.

Osoby bez prístrešia

Osoby bez prístrešia, alebo ľudovo povedané bezdomovci sú ľudia, ktorí žijú na uliciach. Majú sťažený alebo obmedzený prístup ku zdrojom, ktoré umožňujú naplňovať základné životné potreby (stravu, hygienu, zdravotnú starostlivosť), prípadne nemajú schopnosť tieto zdroje využívať.

Príčiny bezdomovectva

V širšom kontexte je vidieť príčiny bezdomovectva v spoločenských faktoroch ako sú ekonomická recesia, vysoká miera nezamestnanosti, zlá bytová politika, nepružnosť sociálnych služieb niektorých skupín na trhu práce. V konkrétnych prípadoch vzniká bezdomovectvo v dôsledku nedostatočnej kompetencie jedinca pri riešení určitých prípadov, kedy človek riešenie problémov odkladá. Jednotlivé príčiny sa kombinujú a kumulujú, preto je obtiažne nájsť primárnu príčinu.

Typické príčiny sú

- ◆ partnerské a rodinné problémy – ženy s deťmi opúšťajú domácnosť z dôvodu domáceho násillia, či alkoholizmu partnera, muži opúšťajú po rozvode spoločný byt a deti utekajú z domu z dôsledku vzťahových problémov s rodičmi,
- ◆ návrat z výkonu trestu – pri výkone trestu vzniká dlh na nájomnom a potom dochádza k vystaňovaniu
- ◆ strata zamestnania, znevýhodnenie na trhu práce –vysoký vek, nízke vzdelanie, záznam v registre trestov a pod.,
- ◆ neschopnosť plniť podmienky spojené s užívaním bytu- dlhy na nájomnom,
- ◆ alkoholizmus a iné závislosti,
- ◆ zdravotné postihnutie,
- ◆ výstup z ústavného zariadenia – diagnostické ústavy, detské domovy, ústavy sociálnej starostlivosti, liečebné ústavy a pod.
- ◆ sklon k nekonvenčnému spôsobu života podľa Kosová, Omelková, Sedláček (2004, In Nedelníková, s.177 – 178).

Špecifiká práce s osobami bez prístrešia

Terénny sociálny pracovník pracuje pri riešení klientovej požiadavky s ďalšími odborníkmi a inštitúciami ako sú napr.

- so sociálnymi kurátormi sústredenými na oddeleniach sociálnej prevencie pri mestských úradoch v rámci vybavovania sociálnych dávok, potrebných dokladov a pod.,
- v rámci podpory v získavaní a nadobúdaní pracovných zručností spolupracuje terénny sociálny pracovník s úradom práce, využíva aktivačné programy a ďalšie služby, ktoré úrad práce ponúka,
- terénny sociálny pracovník spolupracuje s kontaktnými centrami pre osoby bez prístrešia, kde môže byť klientom ponúknuté základné a odborné poradenstvo,
- ďalej spolupracuje s dennými centrami a nocľahárňami, kde sú klientom zabezpečené základné potreby ako je strava, nocľah, základná hygiena,
- v rámci zabezpečenia ubytovania pre klienta spolupracuje s organizáciami spravujúce azylové domy, domy a byty na pol ceste, s komerčnými majiteľmi bytov, s ústavami sociálnej starostlivosti, a tiež podporuje klientov pri vyhľadávaní vlastného bývania,
- vzhľadom k častým zdravotným problémom klientov je častá spolupráca so zdravotníckymi zariadeniami (Nedelníková, 2006, s. 179-180).

1.3 Terénny sociálny pracovník, metódy terénnej sociálnej práce

Ciele, ktoré má terénny sociálny pracovník dosiahnuť sú:

- ◆ zlepšenie kvality života klienta,
- ◆ zvýšenie sociálnej mobility klienta a jeho schopnosti riadiť si svoj život samostatne (zvýšenie nezávislosti od iných),
- ◆ osobnostný rast,
- ◆ sprostredkovanie služieb a aktivít, ktoré sú dostupné,
- ◆ iniciovanie s
- ◆ štrukturálnych zmien a ozdravných procesov v obci,
- ◆ minimalizovanie rizík, spojených so životom v sociálne znevýhodnenom prostredí,
- ◆ participácia samospráv na sociálnej inklúzii,
- ◆ spolupráca s inštitúciami realizujúcimi v lokalite rozvojové programy,
- ◆ mobilizácia okolia klienta k aktívnej pomoci.

Podľa Rusnákovej (In Rosinský a kol., 2006, s.234-235) terénna sociálna práca oproti klasickej sociálnej práci kladie zvýšené nároky na kvalifikáciu sociálneho pracovníka, na jeho profesionálne vedomosti a zručnosti. Terénny sociálny pracovník musí pracovať v širokom teritóriu, často sa ocitá v situácii, kedy sa musí vedieť okamžite v samostatne rozhodnúť a následne niesť zodpovednosť za svoje rozhodnutia.

2 KOMUNITNA SOCIÁLNA PRÁCA

Komunitna sociálna práca je na Slovensku najmenej rozpracovaná oblasť sociálnej práce, aj preto existuje mnoho definícií, ktoré sú nejednotné.

2.1 Vymedzenie základných pojmov

Existuje množstvo definícií komunitnej sociálnej práce, my sme sa snažili vybrať tie, ktoré najviac vystihujú a sú jednoduché na pochopenie a tu sú niektoré z nich. Sú autori, ktorí sa tým a to nielen teoretický ale aj v praktickej podobe zaoberajú a ich názory sú nasledovné:

Strieženec (1996, s. 162) uvádza v slovníku sociálneho pracovníka, že komunitna sociálna práca je zameraná na konkrétne životné situácie v určitých územných celkoch. V širokom zmysle možno hovoriť o trvalom napätí medzi spoločenskými potrebami a zdrojmi. Tiež hovorí, že komunitna sociálna práca má zabraňovať vzniku sociálnych problémov alebo napomáhať v riešení už vzniknutých problémov. Rešpektuje biologické, etnické, psychologické, kultúrne, sociálne, ekonomické a ekologické potreby obyvateľov komunit. Jej zameranie je určované jednak konkrétnymi podmienkami a možnosťami spoločnosti. Tak ako v skupinovej sociálnej práci sme vnímali skupiny ako systém skupiny individualít, podobne pristupujeme aj ku komunitnej sociálnej práci ako k systému komunity individualít (Strieženec, 1999, str.116). Stretávame sa aj s pojmami takmer podobnými, ale predsa odlišnými a to komunitna práca a komunitna sociálna práca. Veľmi dobrá odborníčka a autorka Anna Žilová nám ponúka vysvetlenie týchto pojmov.

Komunitna práca je v rámci súčasnej sociálnej práce v Slovenskej republike, ale aj v zahraničí pomerne málo rozvinutá. Je to práca s regionálnou resp. sídelnou komunitou, t. j. spoločenstvom, pospolitosťou v rámci ktorej spoločne nežijú ľudia konkrétneho územného celku, regiónu. Medzi jednotlivcami v komunite existujú typické väzby a interakcie, ktoré charakterizujú komunitu ako celok. Samotná komunita má väzby a špecifickú pozíciu voči ostatným zvlášť susediacim komunitám v spoločnosti a voči širšiemu spoločenskému celku. A pojem komunitná sociálna práca definuje takto, že je to práca podobne ako práca so skupinou, či individuom zahŕňa v sebe činnosti : sociálno-výchovnú, zdravotnú, vzdelávaciu, administratívno-správnú, organizačnú a technickú. Jej cieľom je získať členov komunity, aby sa aktívne zapojili do procesu identifikovania sociálneho problému, jeho klasifikácie a kvantifikácie, prípravy a realizácie sociálnych opatrení na jeho elimináciu alebo aspoň zmiernenie, a ďalej rozšíriť a rozvinúť schopnosť členov komunity predchádzať sociálne

nežiaducim javom, prípadne dostatočne skoro rozpoznať zárodok ich vzniku a zabrániť i vzniku a rozvoju. (Žilová, 2005, s. 74-75).

Sociálna práca s komunitou je výrazne sociologický orientovaná. Napriek tomu, že čerpá z vlastných vedeckých poznatkov a skúseností, je náukou interdisciplinárnou. Jej špecifikum spočíva v tom, že pomáha ľuďom v konkrétnych životných situáciách v určitom územnom celku, bez ohľadu na to, či ide o jednotlivca, skupinu alebo celú komunitu. Rešpektuje biologické, etnické, psychologické, kultúrne, sociálne, ekonomické a ekologické potreby obyvateľov komunity (Novotná, Schimerlingová, 1992, s.87).

Etapy komunitnej sociálnej práce

Podobne ako sociálna práca, tak aj komunitná sociálna práca prechádza takmer všetkými etapami, ktoré sú:

- ◆ Etapa získavania informácií – získavajú sa základné informácie sociálno-demografického a ekonomického charakteru.
- ◆ Etapa kvalifikácie a kvalifikácie sociálneho problému – cieľom je zistiť dominantný sociálny problém, ktorý je z hľadiska občanov najzávažnejší a najakútnejší. Pri definovaní kvality a kvantity sociálneho problému je dôležitý aj rozhovor s prirodzenými autoritami komunity, rokovania s odborníkmi z iného ako sociálneho hľadiska, získavanie informácií zo subjektívnych ako aj objektívnych zdrojov, zistiť zdroje na riešenie sociálnych problémov.
- ◆ Etapa navrhovania projektov sociálnych opatrení – navrhované opatrenia, rozsah, metódy a ich realizácie sú konzultované a analyzované v komunite. Účasť členov komunity na projekte sociálnych opatrení je základným predpokladom spolupráce komunity pri realizácii projektu.
- ◆ Etapa vyhodnotenia – ide o posúdenie efektívnosti realizovaného projektu z hľadiska zlepšenia sociálnej situácie v komunite, z hľadiska vyššej úrovne sebestačnosti pri riešení sociálnych problémov komunity a z hľadiska efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov.
- ◆ Etapa sociálnej rehabilitácie – ide o odstránenie alebo aspoň čiastočné zmiernenie sociálnych problémov komunity do takej miery, aby bola zabezpečená spoločenská sebestačnosť.
- ◆ Etapa prevencie sociálno-patologických javov prípadne ich recidívy – ide o predchádzanie vzniku dysfunkčných, prípadne sociálno-patologických javov

v komunite. Zahŕňa činnosť výchovno-vzdelávaciu, propagačnú, organizačnú, riadiacu, koordinačnú a administratívnu (Tokárová a kol., 2003 In Rosinský a kol., 2006, s. 225-226).

2.1.1 Komunita

Petrusek (In Žilová, 2003, s. 5) definuje komunitu ako:

S vymedzením pojmu komunita vznikajú problémy súvisiace s heterogénnym obsahom tohto pojmu v nadväznosti na uhol pohľadu toho, kto ju definuje. V odbornej a populárnej literatúre je možné nájsť veľké množstvo definícií pojmu komunita. Táto rôznorodosť definícií je spôsobená okrem iného aj tým, že koncom 19. storočia začali tento termín, možno niekedy nevhodne, používať nielen novinári, ale aj psychológovia a sociálni pracovníci.

Slovo komunita pochádza z latinského slova *communitas*, čo znamená spoločenstvo, pospolitosť, obec, ale tiež spoločné nažívanie ľudí. Je to sociálny útvar charakterizovaný vonkajšími aj vnútornými znakmi na dvoch úrovniach ktorými sú:

- a) sociálne väzby medzi členmi v rámci vlastnej komunity
- b) sociálne väzby a špecifické postavenie komunity v rámci širšieho sociálneho prostredia.

Bauman (In Žilová, 2003, s.5) chápe komunitu na princípe spolupatričnosti a solidarity, kde komunita je *„...pocit komunity, vlastnej skupiny, kde je človek rád, ktorá je jeho pravým domovom a ktorej hranice je potrebné obrániť za každú cenu – rovnako ako svoj domov. Tu vnútri môžu byť síce veci niekedy zložité, ale nakoniec sa vždy nájde riešenie. Ľudia mi môžu pripadať hrubí, sebeckí, ale v prípade núdze môžem počítať s ich pomocou. A čo je hlavné, človek im rozumie a môže si byť istý, že aj oni rozumejú jemu... človek má ukludňujúci pocit bezpečia a keby sa malo objaviť nejaké ohrozenie, určite bude rozpoznané zavčas. „My“ potom spojíme svoje sily a vysporiadame sa s ním“*

Komunita ako „základ ľudskej spoločnosti, vrchol vzájomnej závislosti, najrýchlejšiu cestu k jednote... Spoločenstvo znamená viac než potešenie byť spolu. Znamená a vždy znamenalo prežitie druhu“ (Clarke, In Žilová, 2003, s.5).

Termín **komunita** je používaný v rôznych významoch (spoločnosť, sociálna organizácia, sociálny systém, náboženská organizácia – cirkev, sekta, dedina, mesto, kmeň, národ). Zhodnosť mnohých autorov je v špecifickom územnom ohraničení komunity, kde uskutočňujú najväčšiu časť svojich každodenných činností, ako „lokálny útvar osídlenia“, či

menšiu sociálnu jednotku na lokálnom základe, v ktorej ľudia spolupracujú, aby naplnili svoj život, podieľajú sa na spoločnej kultúre a pod. (Strieženec, 1996, s. 96).

2.1.2 Typológia komunít

Existujú rôzne druhy komunít, ktoré sa navzájom odlišujú najmä počtom členov, mierou závislosti od iných spoločenstiev, hustotou osídlenia, demografickým a sociálnym zložením, historickým vývojom i charakteristickým spôsobom života.

Komunity môžeme členiť aj podľa rôznych kritérií:

1. z hľadiska sociálnych väzieb medzi ich členmi,
2. z hľadiska genézy ich vývoja,
3. z hľadiska ich cieľa (Pavelová – Tvrdoň 2006, s. 17)

1. Rozdelenie komunít z hľadiska sociálnych väzieb medzi ich členmi rozoznáva Žilová dve formy komunity. Prvou je komunita v rámci sídla (sídelnej jednotky, ako je ulica, dedina, mesto, región) nazýva ju sídelná alebo regionálna komunita. Podľa nej ma sídelná komunita charakteristiky, ktorými sa odlišuje od širšieho sociálneho prostredia. Obyvatelia tejto komunity majú charakteristické citové, intelektuálne a kultúrne vzťahy s ostatnými členmi komunity. Ďalej majú konkrétne vzťahy k miestu bydliska, môže ich viazať spoločný osud, pozitívne aj negatívne životné situácie, majú podobné a často zhodné etické normy a hodnoty. Sú v podobnej ekonomickej situácii a na konkrétnej spoločenskej úrovni. Druhá forma je duchovná komunita, charakteristická je tým, že členovia komunity sú duchovne spriaznené osoby, udržujú vzájomný kontakt, ktorý nie je podmienený osobným kontaktom. Môžu ale nemusia byť viazaní na jednu lokalitu, sú priestorovo vzdialení, ale intelektovo, kultúrne a spoločensky na jednej úrovni (Žilová, 2003 In Pavelová – Tvrdoň, 2006, s.17-19)

2. Rozdelenie komunít z hľadiska genézy ich vývoja podľa Veľkého sociologického slovníka (1996 In Pavelová – Tvrdoň, 2006, s.20-21) sa delia tieto komunity na: **Tradičnú komunitu**, ktorá je charakteristická týmito znakmi:

- a) mala jednoznačne vymedzený priestor, a tým bola ľahko odlišiteľná od iných komunít,
- b) medzi príbuznými boli mnohoraké príbuzenské vzťahy a rozvetvené rodiny mali veľký význam pre vnútornú štruktúru komunity,
- c) komunita bola schopná v podstate uspokojiť všetky potreby svojich členov, a to prevažne zo svojich zdrojov,

- d) často vystupovala ako mocensky suverénny celok, a to vo vzťahu k vlastným členom aj navonok,
- e) zo spoločného života v komunite vyplývala určitá príbuznosť hodnotovej orientácie jej členov.

Historicky prechodná komunita je hospodársky a sociálne sebestačná, ale mocenský závislá.

Súčasná komunita nie je sebestačná po žiadnej stránke, ale v rámci nej je ešte stále možné uspokojiť potreby jednotlivcov aj celých domácností.

Postmoderné komunity vytvárajú ľudia podobne zmýšľajúci, duchovne spriaznení. Tiež ju možno chápať ako duchovnú komunitu.

3.Rozdelenie komunit podľa ich cieľa

- ◆ regionálne komunity,
- ◆ duchovné komunity,
- ◆ občianske komunity,
- ◆ terapeutická komunita,
- ◆ komunita s potrebou spoločenskej intervencie (Žilová, 2003, In Tokárová- Tvrdoň, 2006,s. 20 – 21).

2.2 Cieľ komunitnej sociálnej práce

Ciele práce s komunitou

Podľa Hartla (In Žilová, 2003, s.62-63) neexistuje jediný správny spôsob a cieľ, ku ktorému by mala smerovať intervencia komunitnej práce. Komunitná práca by sa mala usilovať o mobilizáciu zdrojov v komunite, o rozvoj schopnosti riešiť problémy s využitím vlastných zdrojov a schopností.

Komunita nemôže očakávať, že jej budú predložené definitívne programy riešenia. Pri ich tvorbe sa musia všetci vopred zúčastniť na báze spolupráce, vzájomnej komunikácie, vlastného rozhodovania, vzájomného rešpektovania vlastných potrieb a záujmov, potrieb a záujmov daného regiónu a spoločenských potrieb a záujmov. Komunita však najadekvátnejšie pozná vlastné potreby a záujmy, tiež dokáže nájsť najadekvátnejšie a najpriateľnejšie spôsoby riešenia. Štát na ich riešenie poskytuje širšie možnosti, zdroje a definuje rámec, v ktorom môžu byť realizované.

Cieľom KSP :podľa (Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity) je hlavne:

- ◆ zvýšenie sociálnej mobility cieľových skupín a jeho schopnosti riadiť si svoj život samostatne,
- ◆ sprostredkovanie služieb a aktivít, ktoré sú lokálne dostupné, ale poskytovatelia o klientoch nevedia alebo klienti nevedia o službe,
- ◆ iniciovanie štrukturálnych zmien a ozdravných procesov v lokalite,
- ◆ minimalizovanie rizík spojených so životom v sociálne znevýhodňujúcom prostredí,
- ◆ zmena prístupu samospráv k sociálne vylúčeným lokalitám, podieľanie sa spolu s klientmi na komunitnom plánovaní a rozhodovaní,
- ◆ spolupráca so subjektmi realizujúcimi v lokalite rozvojové programy.(internetový zdroj

Ciele sociálnej práce s komunitou zhrňuje V. Miloševičova takto:

- a) poznanie sociálnych potrieb a problémov v určitej komunite, územnom celku,
- b) spracovanie návrhu na riešenie, s ktorým komunita súhlasí a je ochotná sa na nich spolupodieľať,

- c) zapojenie všetkých schopných obyvateľov, dostupných prostriedkov a možností komunity do sociálnej aktivity, aby návrh bol uskutočnený. (Miloševičová, In Novotná, – SCHimmerlingová, 1992, s.91)

Podľa Strieženca (1996, s.162) cieľom je tiež hľadať kompromisy, napr. sociálny konsenzus medzi minoritami, so zásadným prihliadáním na miestne (lokálne) ponímanie demokracie. Jedna z najdôležitejších stránok je spolupráca s ľuďmi, ktorí majú prirodzenú autoritu v komunite a napomôžu vyvolať aktivitu u ďalších členov komunity.

Cieľ komunitnej práce v sociálnej práci je „aktivizácia a podpora formálnych a neformálnych sociálnych sietí v rámci komunity s konečným cieľovým efektom riešiť negatívny sociálny jav“. (Žilová, 2003 In Pavelová - Tvrdoň, 2006. s. 44)

Názorov a cieľov v komunitnej sociálnej práci je veľa, ja sa prikláňam a súhlasím s konštatovaním, že cieľom je vlastne pomoc ľuďom žijúcich v komunite, ktorí nie sú schopní svojimi silami, možnosťami, schopnosťami odstrániť sociálne negatívnu situáciu, preto potrebujú poradenstvo, pomoc pri riešení samozrejme s účasťou obyvateľov žijúcich v komunite.

Pavelová a Tvrdoň (2006, s. 44-45)sa prikláňajú k tvrdeniu, že **cieľom komunitnej práce** je obohatiť život každého človeka – člena komunity – rozvojom a podporou rovnováhy medzi komunitnými zdrojmi a potrebami jej členov. Predpokladá sa, že komunita je v takomto poňatí komunitnej práce vo väčšine prípadov schopná riešiť svoje problémy vlastnými silami. A cieľom **komunitnej sociálnej práce** podľa nich je v každom prípade pomoc, to preto, že komunity občanov často potrebujú pomoc pri riešení svojich problémov v komunite, ale i s celou komunitou. Tieto problémy sa dotýkajú väčšieho množstva ľudí, ktorí nemajú dost' síl, vedomostí a schopností na ich odstránenie. Ich rozpoznanie, diagnostikovanie a následné riešenie tak nie je možné bez kvalitnej sociálnej práce s komunitou.

Práca s komunitou je zároveň aj práca so skupinami a jednotlivcami, ktorí danú komunitu tvoria. Sociálny pracovník pracuje aj metódami individuálnej a skupinovej práce. Základnými cieľmi práce s komunitou sú:

- ◆ zlepšiť interpersonálne a intergrupové vzťahy,
- ◆ zachytiť a rozvinúť iniciatívu jednotlivcov a skupín pre prácu v komunite a s komunitou, pomáhať meniť životné podmienky a životné prostredie v komunite,
- ◆ poznať názory na sociálne potreby a problémy v komunite,
- ◆ zapojiť všetkých schopných obyvateľov, dostupné prostriedky do sociálnej aktivity (Matulay – Matulayová In Pavelová – Tvrdoň, 2006 s. 129).

Komunitná práca je vo veľkej miere rozvíjaná na dobrovoľníckej „neplatenj“ práce. Keďže jej cieľom je vytvoriť partnerstvo medzi: štátnymi inštitúciami, neštátnymi inštitúciami, súkromným sektorom a dobrovoľníckou prácou významnú úlohu v rámci komunitnej práce zohrávajú podnikateľské organizácie, ktoré svoju úlohu zohrávajú ako:

- ◆ miestne authority,
- ◆ zdroj financovania,
- ◆ morálna podpora,
- ◆ aktivizácia spolupráce,
- ◆ dobrovoľnícke aktivity (Jusko,2004, s.76).

Pri komunitnej sociálnej práci je prioritou pomáhať, zmierniť alebo odstrániť sociálny problém, ale to nie je len také jednoduché, je potrebné spolupracovať s ľuďmi, ktorí sú vo svojej práci profesionáli, a samozrejme sú potrebné financie pri riešení konkrétnych prípadov. V našej bakalárskej práci chceme poukázať aj na praktické možnosti, ako a odkiaľ získať finančné prostriedky na riešenie sociálnych situácií. Na Slovensku vznikla organizácia s názvom Fond sociálneho rozvoja, bola založená za účelom poskytovania pomoci ľuďom pri odstraňovaní chudoby a znižovaní rizika sociálneho vylúčenia. Podporuje vznik projektov, ktoré vytvárajú cestu na zaradenie sa do spoločnosti tým, ktorých chudoba vytlačila až na jej okraj: nezamestnaným, zdravotne postihnutým, Rómom, azylantom, bezdomovcom, ženám na materskej dovolenke, žiakom predčasne opúšťajúcim školy, či väzňom, ktorí práve skončili výkon trestu. Fond sociálneho rozvoja sa tiež sústreďuje okrem iného aj na komunitnú sociálnu prácu, ktorá je cieleňá na riešenie konkrétnej životnej situácie klienta a jeho rodiny. Sociálni pracovníci vykonávajú terénnu sociálnu prácu a priamo v osadách zlepšujú kvalitu života obyvateľov. Fond sociálneho rozvoja prijíma projekty na pomoc týmto skupinám ľudí, hodnotí ich a sprostredkúva ich financovanie. Sú to peniaze z Európskeho sociálneho fondu s príspevkom zo štátneho rozpočtu. O peniaze môžu žiadať obce, organizácie, ktoré pracujú s nezamestnanými, chudobnými a znevýhodnenými. (Fond sociálneho rozvoja, dostupné na internete 2010)

V súčasnosti je problematika rómskeho etnika aktuálna a venujú jej pozornosť mnohí odborníci a autori. Tu vznikajú mnohé problémy, ktoré sa tykajú vzdelanosti Rómov, otázka bývania, hygieny, trávenia voľného času, ale i zdravia. Dôležité je poznať jednotlivé problémy Rómov, zmapovať ich a následne eliminovať. Toto poznanie sa realizuje aj prostredníctvom komunitnej sociálnej práce, ktorá je v tomto prípade veľmi dôležitá a potrebná. Hlavnými cieľmi komunitnej sociálnej práce v rómskych osadách je zlepšiť životnú

situáciu, docieľiť, aby Rómovia sami preberali zodpovednosť za riešenie vlastnej situácie, odstrániť problémy v spolunažívaní rómskych a nerómskych spoluobyvateľov.

Autorka Katarína Kalamárová definovala špecifické ciele s rómskym etnikom, ktoré sú nasledovné:

- ◆ zlepšenie osobnej hygieny a zdravotného stavu detí a dospelých,
- ◆ zlepšenie dochádzky detí do školy,
- ◆ zmysluplné využívanie voľného času,
- ◆ získanie a obnovenie pracovných návykov potrebných na začlenenie sa do pracovného procesu,
- ◆ získanie návykov a zručností potrebných na riadne užívanie svojich príbytkov,
- ◆ nadobúdanie zručností vedenia domácností a zlepšenie výživy členov rodiny,
- ◆ zvýšenie informovanosti, zvýšenie schopnosti riadiť svoj život samostatne – nezávislosť od iných,
- ◆ obnova rodinného prostredia a podobne podľa Kalamárová (2007 In Caban a kol. 2007, 124 -125).

V súvislosti s komunitou a komunitnou sociálnou prácou je potrebné spomenúť aj komunitného sociálneho pracovníka, ktorý musí byť vybavený vedomosťami, schopnosťami, zručnosťami a hlavne musí byť motivovaný na výkon tejto práce, musí vykonávať túto prácu z vlastnej iniciatívy a vlastného presvedčenia.

Náplň práce komunitného sociálneho pracovníka

Náplň práce komunitného sociálneho pracovníka zahŕňa (podľa Fondu sociálneho rozvoja):

- ◆ mapovanie lokality obce, v ktorej vykonáva komunitnú sociálnu prácu – zber demografických údajov, analýza potrieb občanov komunity a využitie podkladov najmä pre stanovenie cieľov svojej práce v krátkodobom a dlhodobom horizonte,
- ◆ príprava a realizácia rámcového plánu hlavných úloh v krátkodobom a dlhodobom horizonte a vypracúva o ich plnení informáciu, ktorú predkladá koordinátorovi,
- ◆ vedenie záznamu a pracovného výkazu o klientovi,
- ◆ Vyhľadávanie občanov, ktorým treba poskytnúť sociálnu pomoc, pracuje s komunitou v jej prirodzenom sociálnom prostredí,
- ◆ Poskytovanie klientovi individuálnu pomoc a základné poradenstvo, navrhuje klientovi spôsoby riešenia jeho sociálnej situácie a pomáha mu pri riešení jeho problémov,

- ◆ Sprostredkovávanie a realizáciu aktivít a opatrení zameraných na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine, predchádzaní prehlbovania opakovania porúch psychického, fyzického a sociálneho vývinu a zamedzenie vzniku a nárastu sociálno-patologických javov v komunite,
- ◆ Sprostredkovanie a realizácia aktivít a opatrení zameraných na predchádzanie a riešenie sociálnej deprivácie, vrátane vzdelávacích a podporných aktivít v oblasti zdravia, vzdelávania, zamestnanosti, bývania, občianskych práv a povinností,
- ◆ Sprostredkovanie a realizácia aktivít a opatrení zameraných na predchádzanie a riešenie negatívnych stereotypov majority vo vzťahu ku komunite a naopak,
- ◆ Spolupráca s príslušnými inštitúciami a ďalšími relevantnými subjektmi, realizuje konzultácie s odborníkmi a sprostredkovanie informácií medzi klientom a inštitúciami v obci, ale i v rámci územných obvodov príslušných orgánov,
- ◆ Spolupráca s koordinátorom komunitných sociálnych pracovníkov, prípadne s ostatnými komunitnými sociálnymi pracovníkmi,
- ◆ Koordinácia a usmerňovanie činnosti asistentov,
- ◆ Absolvovanie vzdelávacích školení a tréningov podľa usmernení koordinátora a zamestnávateľa (Fond sociálneho rozvoja In Rusnáková, 2006, s. 237 – 238).

2.3 Potreba sociálnej práce v komunitách

Vo vývojových etapách konkrétnej spoločnosti dochádza často k situáciám, keď je pri poznaní, rozhodovaní a riešení resp. pri aplikácii konkrétneho rozhodnutia do praxe potrebná podpora a účasť väčšiny skupín a komunít existujúcich v rámci daného spoločenstva. Je to v situáciách, keď takáto zainteresovanosť na veciach verejných je:

- a) vyžadovaná zo strany štátu, alebo
- b) vynucovaná zo strany členov spoločnosti.

O potrebe komunitnej práce tak v podstate rozhodujú dva subjekty: jedinec (člen spoločnosti) alebo štát (politicky, hospodársky a územne vyčlenené spoločenstvo jednotlivcov, skupín, komunít).

Potreba sociálnej práce s komunitou vzniká v prípadoch:

1. patologickej poruchy (tendencie k takejto poruche) **vo vývoji spoločnosti** alebo v súvislosti so **zmenou** alebo **s tendenciou k zmene sociálnych javov na patologické sociálne javy**, ako napr.

- ◆ sociálna diskriminácia konkrétnej komunity,
- ◆ znevýhodnenie konkrétnej komunity,
- ◆ vznik a recidíva sociálno – patologických javov v konkrétnej komunite a prevencia týchto javov,

2. tendenčného, spoločensky žiaduceho ovplyvňovania kultúrnej, zdravotnej, hygienickej, vzdelanostnej a inej úrovne, myslenia, názorov, postojov ku konkrétnym sociálnym javom, rozhodnutiam a pod. na úrovni komunitnej alebo celoštátnej, či celospoločenskej.

Sociálna práca s potrebou spoločenskej intervencie je aktuálnou a z teórie vychádzajúc aj efektívnou metódou práce pri poznaní a eliminovaní sociálnych problémov výrazne sa rozvíjajúcich v rámci konkrétneho teritória. (Petrušek In Žilová, 2003, s.19)

3 POROVNANIE TERÉNNEJ A KOMUNITNEJ SOCIÁLNEJ PRÁCE

Terénna sociálna práca ako aj komunitná sociálna práca sú dve odlišné činnosti, ktoré sa často zlučujú, mnohí nerozlišujú rozdiely, čo môže vyplývať z nedostatku informácií. Na túto tému sa vedú odborné diskusie. Veľký problém, s ktorým sa stretávame je nedostatok literatúry. Rozdiely sú najmä v cieľoch, v samotnej náplni práce a v metódach práce.

3.1 Rozdiely medzi terénnou a komunitnou sociálnou prácou

Z predchádzajúcej teórie je nám jasné a zrejmé, že terénna a komunitná sociálna práca nie sú totožné, aj keď sa prelínajú. Rozdiely nájdeme v cieľoch, metódach práce, v náplni práce a iné.

Komunitná sociálna práca je uvádzaná ako jedna z foriem, alebo metód sociálnej práce rieši problémy celej komunity. „*Je zameraná na konkrétne životné situácie v určitých územných celkoch.*“ (Strieženec, 2005, s. 85)

Matoušek hovorí o terénnej sociálnej práci, že je to „*sociálna práca s rizikovými jednotlivcami alebo skupinami vykonávaná v prirodzenom prostredí*“ (Matoušek, 2003, s. 242). Odlišujú sa aj v cieľoch. Bednářová (2003, str. 9) považuje za hlavný cieľ terénnej sociálnej práce osloviť tie skupiny, ktoré potrebujú pomoc avšak sami ju nevyhľadávajú, prípadne ju odmietajú, a poskytnúť im podporu pri zvládaní krízového obdobia ich života. Komunitná práca by sa mala usilovať o mobilizáciu zdrojov v komunite, o rozvoj schopnosti riešiť problémy s využitím vlastných zdrojov a schopností, tento názor zdieľa Hartl (In Žilová, 2003, s.62-63).

Výstižne a jasne uviedla Asociácia terénnych sociálnych pracovníkov podľa (Rusnáková, 2006 In Rosinský a kol., 2006, s.231-232) hlavné rozdiely medzi terénnou a komunitnou sociálnou prácou. Pri komunitnej sociálnej práci je prijímateľom služby časť komunity so spoločným problémom, zatiaľ čo pri terénnej sociálnej práci je klientom jednotlivec alebo rodina. Ďalší významný rozdiel je v cieľoch. Komunitná sociálna práca kladie dôraz na rozvoj a posilnenie komunity, eliminácia negatívnych javov. Pri terénnej sociálnej práci je hlavným cieľom riešenie a prekonanie konkrétnej životnej situácie klienta. Pri komunitnej sociálnej práci sa využíva skupinová, komunitná metóda práce a pri terénnej sociálnej práci sa využíva individuálna metóda práce. Rozdiel nájdeme aj v časovom rozhraní, pri komunitnej sociálnej práci je časom neohraničená a terénna sociálna práca končí vtedy ak je prípad vyriešený. Rozdiely sa týkajú aj náplni prác sociálnych pracovníkov. Komunitný sociálny pracovník na základe požiadaviek komunity zisťuje jej potreby, navrhuje a ponúka aktivity, organizuje

voľnočasové vzdelávacie a športové aktivity, organizuje komunitné plánovanie, organizuje diskusie, stretnutia a iné spoločné aktivity. Terénny sociálny pracovník mapuje situáciu klientov, pomáha riešiť problémy klienta, sprostredkúva kontakt a informácie medzi klientom a inštitúciami, distribuuje klienta ku kompetentným inštitúciám, v prípade potreby doprevádza klienta na inštitúciách.

V nasledujúcej tabuľke nám výstižne a jednoducho objasnil Peter Pollák (2006, In Presahy/Přesahy) základné rozdiely, ktoré sa týkajú komunitnej a terénnej sociálnej práce.

Zdroj: Peter Pollák

Rozdiely medzi komunitnou a terénnou sociálnou prácou		
UKAZOVATEĽ	KOMUNITNÁ PRÁCA	TERÉNNÁ SOCIÁLNA PRÁCA
Profesijné role sociálneho pracovníka	Odborník v interakcii s inými subjektmi: manažér, projektant, mediátor	Odborník v interakcii s inými subjektami: psychoterapeut a poradca, pedagóg, manažér
Organizátor	Mimovládne organizácie, školy, cirkev a samospráva	Fond sociálneho rozvoja
Cieľová skupina	Komunita alebo jej časť so spoločným problémom	Jednotlivec alebo rodina
Ciele	Rozvoj a posilnenie komunity, eliminácia alebo zmiernenie existujúcich negatívnych javov v komunite	Riešenie konkrétneho problému jednotlivca alebo rodiny
Vzťah ku komunite	Snaží sa riešiť problémy celej komunity alebo jej problémovej časti, nie je podmienkou, aby bol akceptovaný každým jednotlivcom z komunity	Rieši problémy jednotlivca alebo rodiny, musí mať dôveru a akceptáciu klienta
Informácie s ktorými sa pracuje	Pracuje so všeobecnými informáciami charakterizujúcimi komunitu alebo jej problémovú časť	Pracuje s dôvernými informáciami, ktoré musí uchovať v tajnosti
Metódy práce	Skupinová	Individuálna
Časové rozhranie	Neobmedzené, komunitná práca môže sa môže realizovať až do konečného odstránenia negatívnych javov v komunite, čo môže byť aj proces trvalý	Časovo obmedzené, do vyriešenia konkrétneho problému klienta, resp. rodiny

Prístup inštitúcií	Ide o činnosť zameranú na rozvoj konkrétnej komunity alebo jej časti, vyžaduje si dôkladné poznanie problémov komunity, mala by byť preto organizovaná, kontrolovaná a riadená zdola, teda z úrovne miestnych samospráv	Ide o odbornú-poradenskú činnosť so základnými poznatkami z právnej oblasti, mala by teda byť regulovaná, financovaná a kontrolovaná z úrovne ministerstva alebo vyšších územných celkov
Výsledok	Postupné odstraňovanie negatívnych javov v komunite a zlepšovanie postavenia komunity v spoločnosti	Vyriešenie konkrétneho problému klienta alebo jeho rodiny
Záujem, ktorý sleduje	Môže pracovať aj proti praniu časti cieľovej skupiny	Musí pracovať v súlade s pránim klienta
Náplň práce	Odvíja a mení sa podľa potrieb komunity	Riešenie konkrétnych prípadov a situácií jednotlivých klientov alebo rodín
Iniciátor konania	Problém komunity	Problém jednotlivca

Môžeme konštatovať rozdiely v poslaní, v cieľoch, metódach, etike, pracovnej náplni, samotná náplň u komunitného pracovníka spočíva od zistenia potrieb komunity, organizovaním diskusie o riešení problémov až po komunitné plánovanie, či organizovanie aktivít na napĺňanie potrieb (voľnočasové, vzdelávacie, športové...), u terénneho sociálneho pracovníka je to súbor činností ako napríklad mapovanie situácie klienta, alebo už samostatné riešenie problému klienta.

4. DISKUSIA

Z našej bakalárskej práce vyplývajú námety, ktoré by sme chceli bližšie rozobrať v diskusii. Cieľom práce bolo rozlíšiť terénnu sociálnu prácu a komunitnú sociálnu prácu. Mnohí si tieto dva pojmy dávajú do súvislosti a vôbec ich nerozlišujú, a to vzniká v dôsledku nedostatku informácií k danej téme, rozdiel nie je len v názvoch. Áno, existujú medzi nimi vzájomné väzby a majú veľa spoločného, ale je potrebné tieto dve oblasti sociálnej práce rozlišovať. Mnohí terénnu a komunitnú sociálnu prácu nerozlišujú, myslia si, že ide o jednu a tú istú oblasť alebo metódu sociálnej práce. Pravda je iná, tieto dve disciplíny treba rozlišovať. Komunitná sociálna práca je v literatúre uvádzaná ako jedna z foriem, alebo metód sociálnej práce, rieši problémy celej komunity a terénna sociálna práca je samostatná oblasť sociálnej práce, zameraná na pomoc poskytovanú jednotlivcovi, alebo jeho rodine v ich prirodzenom prostredí. rozmanité a je potrebné sa k tomu vyjadriť.

Z teórie vieme, že komunitná a terénna sociálna práca je zameraná na pomoc, na predchádzanie sociálnych problémov, preto sa budeme zaoberať súčasnými problémami. Problémy týkajúce sa terénnej a komunitnej sociálnej práce sú rozmanité.

Môj pohľad je len laický, pretože, nie som priamym účastníkom a vykonávateľom tejto profesie, som len teoretikom a pozorovateľom. Žijeme na Slovensku takže sa budeme venovať aktuálnemu a dlhodobému problému, ktorý sa terénnej sociálnej práci a komunitnej sociálnej práci bezprostredne týka a to je sociálne vylúčenie, chudoba, a iné sociálne problémy s tým spojené. Tieto sociálne problémy sa týkajú cieľovej skupiny sociálne znevýhodnenej, u nás najmä rómskej komunity. Môžeme diskutovať o momentálnom stave, v ktorom sa rómske komunity nachádzajú. Momentálny stav ako vieme, nie je vyhovujúci, dochádza tu ku kumulácii problémov – dlhodobá nezamestnanosť, nevyhovujúce sociálne postavenie, nízka vzdelanostná úroveň, slabá hygiena, problematika bývania a pod. Riešenie týchto problémov im nepostačujú vlastné sily, sú odkázaní na pomoc druhých. Riešenie sa ponúka zo strany štátu, samospráv, obcí, neziskových organizácií a prostredníctvom európskeho sociálneho fondu, ktorý poskytuje finančné prostriedky na základe predložených žiadostí. Tu sa mi naskytá otázka, či získané finančné prostriedky sa využívajú v plnej miere účelovo a či použitie financií má efekt. Projekty sú vtedy efektívne ak sa na nich podieľajú sami občania, ktorí potrebujú pomoc, len tak si budú vážiť napr. svoje bývanie, ak sa manuálnou prácou prichínia na ich budovaní. Využitie vlastných zdrojov a schopností občanov v komunite je dôležitý, v tom sa vykresľuje aj efektívnosť práce.

Profesia – komunitný a terénny sociálny pracovník

Ďalším dôležitým krokom pre vykonávanie profesie - komunitný alebo terénny sociálny pracovník na odbornej úrovni je vysokoškolské vzdelanie. Úzky vzťah musí byť aj medzi profesiou a teóriou. Nároky v terénnej a komunitnej sociálnej práci na sociálnych pracovníkov je určite vyššia ako na sociálnych pracovníkov klasickej formy sociálnej práce. Vyžadujú sa profesionálne vedomosti a zručnosti, pracujú v ich prirodzenom prostredí, často krátko sa ocitajú v situácii, kedy sa musia samostatne rozhodnúť a následne niesť zodpovednosť za svoje rozhodnutia. Bohužiaľ, nie vždy to takto vyzerá v praxi, často krát sú v obciach, kde prebieha program terénnej alebo komunitnej práce zamestnaní ľudia bez dostatočného vzdelania, čo prináša negatíva pre sociálnu prácu a tým sa znižuje aj status sociálneho pracovníka, ďalej sa k občanom nedostáva poradenstvo na odbornej úrovni. Samotná prax sociálnej práce je základným prvkom pre rozvoj sociálnej práce ako vednej disciplíny. Teória napomáha terénnym, či komunitným sociálnym pracovníkom, lepšie ich pripraviť do terénu, čím skvalitňuje prax sociálnej práce pre riešenie sociálnych problémov.

Status sociálneho pracovníka

Aký je status komunitného a terénneho sociálneho pracovníka, prečo tento status je nízky? Touto otázkou som sa začala zaoberať už pri nástupe do školy, kde mojím hlavným cieľom bolo v tejto oblasti aj pracovať. Dnes už viem, že zamestnať sa v tejto oblasti nie je až také jednoduché, v prvom rade sú požiadavky vysoké z hľadiska vzdelania, kde je potrebné už úplné vysokoškolské vzdelanie, ale je aj veľký počet študujúcich sociálnu prácu, čím sa znižuje uplatnenie na trhu práce v sociálnej oblasti. Ďalším negatívnym faktorom, ktorý znižuje status je určite aj to, že na Slovensku je to ešte mladá profesia, ktorá sa rozvíja. Ide o ženskú profesiu, vo všeobecnosti sú ženy ohodnotené finančne menej ako muži. Nechápem, prečo tak riziková profesia, kde človek musí najviac času tráviť v teréne je tak nízko finančne ohodnotená. Nízky status je zapríčinený aj tým, že sa pracuje s najnižšími vrstvami spoločnosti. Vzdelanie je potrebné, ale na druhej strane je dosť kruté, ak aj starší vekovo pracujúci v sociálnej oblasti ako komunitní či terénni sociálni pracovníci musia si sadnúť do školských lavíc a študovať, keď nechcú prísť o prácu. Musia z dosť nízkeho príjmu hradiť školné a neviem, či im teoretické poznatky niečo dajú, ak už dlhšiu dobu vykonávajú túto profesiu a denno denne sa stretávajú s kolíznymi situáciami a riešia problémy svojich klientov. Samozrejme som za celoživotné vzdelávanie, ktoré je na prospech a prispeje k vyššej úrovni podávaných informácií a poradenstva, ktoré je v sociálnej práci nevyhnutné a dôležité.

ZÁVER

Dôležitou zložkou sociálnej práce ako pomáhajúcej profesie je komunitná sociálna práca a terénna sociálna práca. Z použitej literatúry sme dospeli k záveru a splnili sme cieľ našej bakalárskej práce, kde cieľom bolo teoreticky porovnať terénnu a komunitnú sociálnu prácu. V našej spoločnosti je komunitná a terénna sociálna práca profesionálne a inštitucionálne málo rozvinutá. V bakalárskej práci sme sa zameriavali na definovanie základných pojmov súvisiacich s pojmi komunita, komunitná sociálna práca, terénna sociálna práca, ich ciele, úlohy, metódy práce, ktoré využívajú. Bližšie sme sa venovali cieľovej skupine označovanej ako sociálne znevýhodnená. Zistili sme, že terénna a komunitná sociálna práca nie totožná spoločenskú vedu, existujú rozdiely v definíciách, v cieľoch práce, v metódach, ktoré sme jednoducho pomocou dostupnej literatúry popísali a vysvetlili. Najvhodnejšou formou riešenia sociálneho problému je prevencia a odborné poradenstvo, ktoré by malo na začiatku problému, ukázať správnu cestu, ktorou máme ísť. V prípade riešenia sociálnych problémov ako spoločenských problémov je dôležité využiť všetky akceptovateľné možnosti a metódy práce, teda aj komunitnú sociálnu prácu i terénnu sociálnu prácu. Naša práca má slúžiť pre študentov sociálnej práce, ale i pre širokú verejnosť, ktorej sociálne problémy doby nie sú cudzie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

AMBRÓZOVÁ, A. a kol. *Proces terénnej sociálnej práce v sociálne vylúčenej komunite*. Bratislava: Partners for democratic Change Slovakia, 2006. 76 s. ISBN 80-969431-3-8.

BEDNÁŘOVÁ, Z. – PELECH, L. *Slabikář sociální práce na ulici*. -Brno: Doplněk, 2003. 104 s. ISBN 80-7239-148-8.

JUSKO, P. *Sociálna politika pre sociálnych a misijných pracovníkov*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta Banská Bystrica, 2004. 145 s. ISBN 80-8083-018-5.

KALAMÁROVÁ, K. *Sociálna práca a Rómovia*. In: CABAN, M, *Sociálna práca s vybranými cieľovými skupinami*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB, 2007. 176 s. ISBN 978-80-8083-478-4.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál s.r.o., 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0.

NOVOTNÁ, V. – SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, vyd. Karolinum, 1992. 128s. ISBN 80-7066-483-5.

PAVELOVÁ, Ľ. – TVRDOŇ, M. *Komunitná sociálna práca*. vyd. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva, 2006. 175 s. ISBN 80-8050-983-2.

PAVELOVÁ, Ľ. *Modely sociálnej práce so sociálne vylúčenými*. In RUSNAKOVÁ, J. – NOVÁK, K. – ČEREŠNÍKOVÁ, M. (ed.). *Presahy/Přesahy 05/06. Zborník príspevkov zo štvrtého stretnutia medzinárodného (Slovensko –Českého) stretnutia konaného pod záštitou Ivety Radičovej, ministerky práce, sociálnych vecí a rodiny*. 29.- 31. mája 2006. Poprad: Asociácia terénnych sociálnych pracovníkov, 2006. 76 s. ISBN 978-80-9655-4-0.

ROSINSKÝ, R. A KOL. *Amare roma, špecifiká práce v rómskych komunitách*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozova v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva, 2006. 264 s. ISBN 80-8050-990-5.

RUSNÁKOVÁ, J. *Možnosti sociálnej práce v rómskych komunitách*. In: ROSINSKÝ, R. a kol. *Amare Roma, špecifiká práce v rómskych komunitách*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozova v Nitre, Fakulta soc. vied a zdravotníctva, 2006. 264 s. ISBN 80-8050-990-5.

STRIEŽENEC, Š. *Slovník sociálneho pracovníka*. 1. vyd. Trnava: AD 1996. 255 s. ISBN 80-967589-0-X.

STRIEŽENEC, Š. *Teória a metodológia sociálnej práce*. Ostrava: Zdravotně sociální fakulta Ostravské univerzity, 2005. 158 s. ISBN 80-7326-076-X.

STRIEŽENEC, Š. *Úvod do sociálnej práce*. Trnava: AD 1999. 215 s. ISBN 80-967589-6-9.

ŽILOVÁ, A. *Komunitaná práca: s komunitou s vysokou mierou nezamestnanosti*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta, UMB, 2003. 114 s. ISBN 80-8055-721-7.

ŽILOVÁ, A. *Úvod do teórie sociálnej práce*. Badín, vyd. Mentor, 2005. 130 s. ISBN 80-968932-1-1.

Komunitná sociálna práca. [online]. 2010, [cit. 2010-02-15]. Dostupné na internete <http://romovia.vlada.gov.sk/3581/komunitna-socialna-praca.php>